

Erkenningsnummer P 802006

België-Belgique

P.B.

3300 Tienen1

2/3954

*Tijdschrift voor
Heemkunde
Folklore
Oudheidkunde*

Alpaidis

Inhoud:

De eerste aalmoezenier van het kamp van Beverlo was een Hoegaardier (M.Dodion)

Onze klokken (M.Dodion)

Anno XLV nr 175 2/2009
driemaandelijks juni, juli, augustus

Afgiftekantoor 3300 Tienen 1

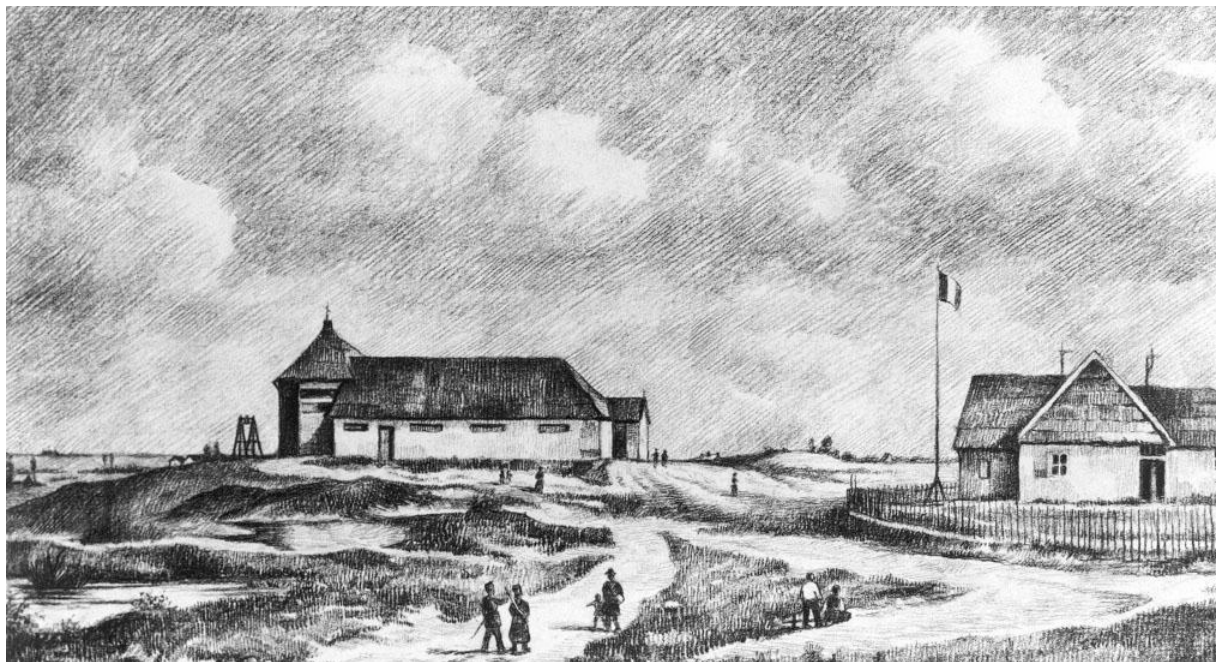
Ver. uitg. E. Grooten, Residentie Beatrijs 169, 3300

De eerste aalmoezenier van het kamp van Beverlo was een Hoegaardier¹

(Maurice Dodion)

Op 18 juni 1836 stelde L.A.F.Evain, minister van oorlog in het kabinet de Theux² een project voor van koninklijk besluit om een priester te bekomen voor het kamp van Beverlo. Deze zou dan de functie van aalmoezenier uitoefenen. Tijdens de oefensessies van de troepen zou de aalmoezenier een vergoeding krijgen van 250 frank per maand. Wanneer er alleen maar een garnizoen van wacht aanwezig was zou hij het moeten stellen met 60 frank. Dit initiatief werd geklasseerd zonder gevolg.

Z.E.H.Wouters, de pastoor van de parochie Beverlo, nam ook deze aalmoezeniersdienst waar. Nu liet hij enige dagen later, in een schrijven van 23 juni, weten dat hij deze dienst wou opzeggen. De minister was dus verplicht van een priester te vragen aan het bisdom om aalmoezenier te worden in het militaire kamp. De Luikse bisschop was akkoord op voorwaarde dat deze geestelijke een redelijke vergoeding kreeg. De minister van oorlog liet toen aan de Luikse bisschop weten dat de minister van binnenlandse zaken, de Theux zelf, eerwaarde heer Engelbosch aanbeveel als mogelijke kandidaat. Engelbosch was op dat moment onderpastoor in Sint-Truiden. Op 27 juni liet de minister van oorlog aan de bisschop weten dat, als hij ermee akkoord was Engelbosch te benoemen, deze een vergoeding van 250 frank de maand zou krijgen. Op 30 juni al gaf de bisschop zijn toestemming.

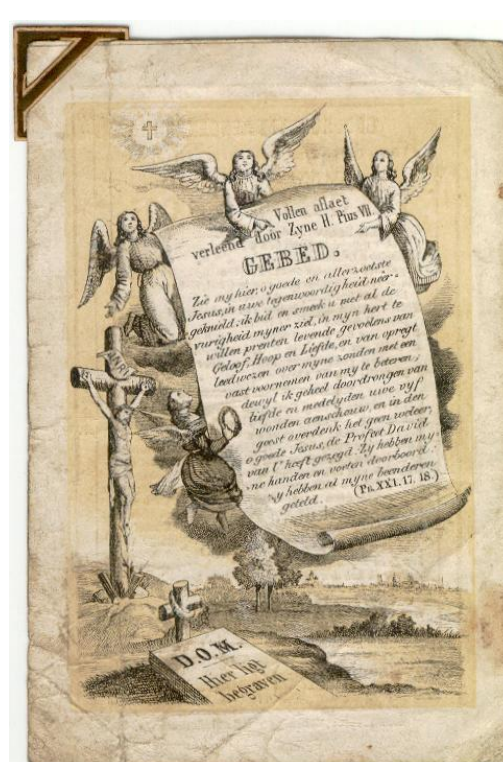
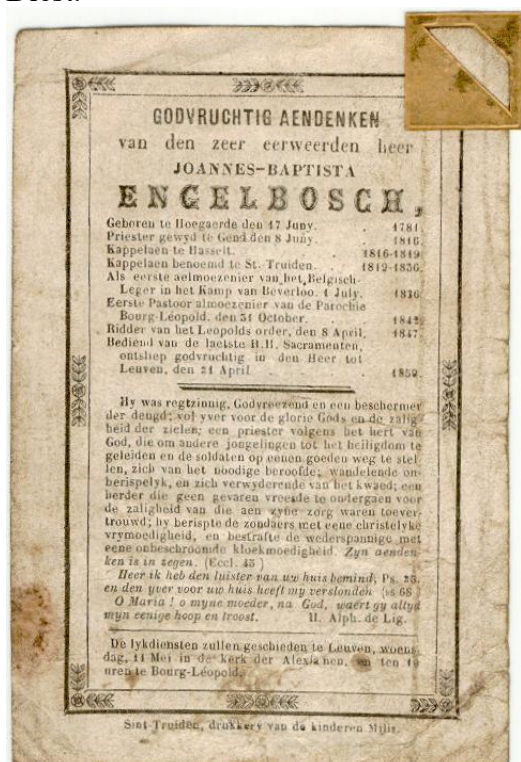
Eerste kerkje van het kamp en de pastorij (litho, ca.1840)

¹ J.-R.Leconte, 'Aumônerie militaire belge, son évolution de l'époque hollandaise à l'organisation actuelle, Centrum voor militaire geschiedenis, Bijdragen 1, Brussel, Koninklijk museum van het leger en van krijgsgeschiedenis, p.35-43, 51, 53

² Het ministerie B.T.de Theux was van 4 augustus 1834 tot 6 april 1840 aan de macht; in dit unionistische kabinet was generaal Evain als technisch minister van oorlog aangesteld; vanaf 19 augustus 1836 werd hij opgevolgd door de liberaal, generaal J.Willmar; Evain was een genaturaliseerde Belg van Franse oorsprong, beschermeling van koning Leopold I, die sinds lang kritiek opliep in de pers en in het parlement.

Engelbosch Jean-Baptiste (Hoegaarden 17.06.1781-Leuven 21.04.1859)

Hij was zoon van Regardus (Richard) Engelbosch en Marie-Anne De Diest, gehuwd te Hoegaarden op 16 juli 1774³. Zijn peter en meter waren J.B.Willems en Anne Marie De Diest.⁴

Richard Ingelbosch x Marie Anne Dediest: waarvan:

Marie Catherine Ingelbosch (Hoegaarden 13.08.1776)

Angeline Ingelbosch (Hoegaarden 07.06.1778)

Jean Baptiste Ingelbosch (Hoegaarden 17.06.1781)⁵

Henri Jérôme Ingelbos (Hoegaarden 12.05.1784)

Anne Thérèse Ingelbos (Hoegaarden 04.10.1787)⁶

Jacques Ingelbosch (Hoegaarden 08.02.1791)

Marie Anne Ingelbosch (Hoegaarden 10.12.1792)⁷

Brees Alexander (Hoegaarden 17.11.1815-Beverlo 20.05.1849)⁸, onderpastoor te Everberg,

was zoon van Antoine Brees (Hoegaarden 17.02.1782)⁹, dagloner en Angeline Ingelbosch Hoegaarden 07.06.1778), broer van Jean Baptiste.

³ parochieregisters Hoegaarden, Huwelijken, p.955v, nr 1895

⁴ Parochieregisters Hoegaarden, dopen, p.845r, nr 10158

⁵ parochieregisters Hoegaarden, dopen, Engelbosch, p.845; zie verder Engelbosch Joannes

⁶ parochieregisters Hoegaarden, dopen, Ingelbos, p.856, 866

⁷ parochieregisters Hoegaarden, dopen, Ingelbosch, p.828, 834, 878, 884

⁸ AAM, Mechliniensia, 235

⁹ parochieregisters Hoegaarden, dopen, p.807

Antoine Brees was zoon van Antoine Brees, gehuwd met Dupont Barbe, waarvan Agnes (Hoegaarden 12.11.1767) en een tweede maal met Dupont Isabelle, waarvan: Pierre Lambert (Hoegaarden 25.06.1772), Anne Catherine (Hoegaarden 02.11.1778) en Antoine (Hoegaarden 17.02.1782).

Het eerste wat Engelbosch deed was kamprantsoenen aanvragen. Vergeten wij niet dat het kamp van Beverlo toen gelegen was in een godvergeten gebied zonder normale verbindingswegen met de bewoonde wereld. Men leefde er als het ware geïsoleerd. Om aan de wensen van Engelbosch te kunnen voldoen moest men eerst akkoord zijn over de graad die men zou toekennen aan deze priester. Het aantal rantsoenen was namelijk afhankelijk van de plaats die de persoon in kwestie bekleedde binnen de hiërarchie van de officieren. Een koninklijk besluit van 1833 bepaalde bevoordeeld dat een divisiegeneraal recht had op 12 rantsoenen levensmiddelen en veevoerders, een kolonel op 4 en een kapitein had recht op 2 rantsoenen.

Maar voor de legeraalmoezeniers was er geen regeling van dien aard voorzien en omdat die van het kamp van Beverlo een vergoeding kreeg werd zijn aanvraag op 2 september verworpen door de minister van oorlog.

Vier dagen later bezorgde de minister van binnenlandse zaken aan zijn collega van oorlog een nieuwe vragenlijst van de kampaalmoezenier van Beverlo. Engelbosch liet weten dat er een totaal gebrek aan cultusvoorwerpen was in het kamp. Hij vroeg dringend zeven kazuïfels van verschillende kleur, alben, schouderdoeken, altaarlinnen, een kelk, een ciborie, recipiënten voor de H.Oliën, was voor kaarsen, hosties, wijn en een tapijt. Hij wou ook een militair ter beschikking krijgen als dienaar en bij hem inwonend. Hij wou een hulpaalmoezenier omdat de werkdruk steeds maar toenam en ook nog een onderwijzer om les te geven aan het grote aantal rondhangende kinderen in het kamp. Tenslotte vond hij het redelijk een bijkomende vergoeding te krijgen voor het onderhoud van de liturgische voorwerpen en van het linnen.

Omdat de kampperiode in Beverlo op zijn einde liep legde het departement van oorlog deze brief onderaan in de lade voor later. Men liet aan binnenlandse zaken alleen weten dat de kerkelijke diensten in het dode seizoen best opnieuw konden vervuld worden door de pastoors en onderpastoors van de omliggende parochies. Er bleef toch maar een beperkte onderhoudsbezetting achter in het kamp. Alleen de aanvraag om een houten kapel te bouwen werd doorgespeeld aan het hoofdkwartier.

Een ding was zeer duidelijk: alles moest nog gedaan worden in het kamp. Er waren zelfs geen kredieten voorzien om liturgische voorwerpen te kopen, laat staan te onderhouden.

Eens het kamp opgebroken werd de subsidie van aalmoezenier Engelbosch ingetrokken en hijzelf stopte met zijn aalmoezeniersdienst. Er bleven nochtans in Beverlo 1.700 à 1.800 manschappen achter zonder de kinderen en een groot aantal zieken in het hospitaal mee te tellen. De pastoor van Beverlo woonde het dichtst bij het kamp. Voor hem was het maar een goede mijl stappen. Maar in de winter kon men alleen in het kamp geraken langs zeer slechte wegen. Er was tijdens het Hollandse bewind (1815-1830) weinig gedaan aan voldoende en goede verbindingswegen tussen België en Nederland. Voor zijn verdediging en om de voorspoed te bevorderen moest het jonge België nu werk maken van goede wegen, vooral in de Kempen. En een comité om de aanleg van wegen in de Kempen te bestuderen was begin 1835 geïnstalleerd, maar daarmee was de verbinding met het kamp van Beverlo nog geenszins verbeterd toen Engelbosch eraan kwam.

De eerwaarde heer Meukens kwam, na het vertrek van de aalmoezenier, elke dag gratis naar het kamp om de goddelijke diensten en de priesterlijke taken te vervullen. Het gebeurde zelfs dat hij tweemaal daags kwam, maar zijn wankelende gezondheid zou vlug een einde maken aan dit apostolaat. Er moest een vaste aalmoezenier komen met voldoende

middelen en uitrusting. Het ging er hier tenslotte om een aanzienlijke parochie en de actuele situatie maakte toch maar een belabberde indruk op de bevolking.

Minister Willmar, zich hiervan bewust, vroeg op 22 november met aandrang dat de kerkelijke autoriteiten een priester zouden detacheren voor Beverlo. De wedde zou 60 frank bedragen wanneer alleen het vaste detachement in het kamp verbleef. Omdat de kerkelijke overheid volhield dat deze som onvoldoende was stelde men op 18 december 100 frank voor. Eerwaarde Engelbosch werd benoemd als aalmoezenier voor de periodes dat er geen militaire manoeuvres waren.

Ondertussen had de Luikse bisschop al op 6 december aan de minister ook laten weten dat er 1.200 à 1.500 frank moest ter beschikking zijn om de nodige cultusvoorwerpen aan te kopen. Meer nog, gezien het hier een moeilijke post betreft, vooral in de winter, moet de aalmoezenier een wedde krijgen gelijk aan die van een kapitein.

De cultusvoorwerpen kwamen er voor een totaal bedrag van 1.380,10 frank. Omdat er verder geen geld meer ter beschikking was kon er geen wierookvat gekocht worden.

11 maart 1837 stuurt de Luikse bisschop een brief om terug te komen op de levensvoorwaarden van de aalmoezenier. Ze moesten *eervol en convenabel* zijn, want het leven was zeer kostelijk in het kamp. Tijdens zijn eerste verblijf had Engelbosch al van zijn eigen middelen moeten bijpassen omdat er van de aalmoezenier werd verwacht dat aan de zieken en kinderen regelmatig wat zoetigheden en andere extra's moesten uitgedeeld worden. Het was ook niet verwonderlijk dat vooral in de winter het isolement lastig om dragen was. Dat was ook uitgerekend de periode van het jaar dat er veel zieken waren. De bisschop suggereerde aan de minister dat '*Mijnheer de Aalmoezenier*', die de rang had van kapitein, ook de wedde en het rantsoen van een kapitein moest krijgen. Hij had bijgevolg, nog altijd volgens de bisschop, recht op een hulpaalmoezenier met een serieuze wedde en een ruim logement om samen te kunnen wonen met hun personeel. Dat allemaal op 11 maart, terwijl de rang van kapitein voor de aalmoezenier niet eens erkend was door de legeroverheid.

Generaal baron Hurel, stafchef van het hoofdkwartier kreeg op 31 december 1836 het bevel om de kapel van het kamp van Beverlo te herstellen. Zes dagen later antwoordde hij dat het onmogelijk was om daar in de winter werken uit te voeren, maar dat kapitein Renard, belast met de directie van openbare werken in het kamp, zou uitkijken naar een ander lokaal om de kerkelijke diensten te houden.

Willmar liet de bisschop op 8 april 1837 weten dat Engelbosch gedurende het ganse jaar een wedde van 250 frank zou krijgen en een geestelijke om hem te helpen bij zijn taak. De bisschop moest deze maar benoemen en een voorstel doen in verband met de salariëring van deze priester. De twee priesters kregen ook de veldrantsoenen van de kapiteins. Als er nog cultusvoorwerpen zouden ontbreken moest de bisschop maar een voorstel doen dat prompt zou worden opgevolgd. De minister drukte tevens de hoop uit dat niets nu nog de goede werking van de kerk in het kamp van Beverlo in de weg stond en dat hij graag melding kreeg van de datum van indiensttreding van Engelbosch.

Het koninklijke besluit van 23 mei 1837 voorzag officieel in twee priesters voor het kamp van Beverlo, één als tijdelijk aalmoezenier en de andere als assistent. De assistent kreeg een vergoeding van 100 frank per maand en ook de rantsoenen van een kapitein.

Begin mei 1837 neemt Engelbosch officieel zijn functie op. Zijn adjunct, de eerwaarde heer Leenen komt aan op 12 september, maar heeft in januari 1838 nog geen frank vergoeding getrokken.

Tot overmaat van ramp breekt er op 19 januari 1838 een brand uit in het kamp. Alle cultusvoorwerpen, zo moeizaam verworven, gaan verloren. De minister van oorlog laat ze onmiddellijk vervangen. Maar Engelbosch wordt het slachtoffer van administratieve sleur

en slenter. In februari 1842 beklagt hij er zich over dat hij een persoonlijk verlies van 2.300 frank zelf heeft moeten aanzuiveren, omdat hij slechts 1.100 frank schadevergoeding had getrokken. Hij heeft als verblijf dan ook nog altijd een zeer slechte barak waaraan hij zelf herstellingen heeft moeten uitvoeren, zoals trouwens ook aan de voorlopige kerk. Ook heeft hij al vanaf 1836 zelf moeten voorzien in het onderhouden van de cultus en heeft hij dagelijks de benodigdheden moeten leveren voor de goddelijke diensten, waarvoor hij dan nog een kerkdienaar moet betalen en hem voedsel moet verschaffen. Daarvoor heeft hij tot nu 9.162 frank uit zijn eigen middelen moeten spenderen.

Minister Van Volxem van justitie dringt er dan bij zijn collega van oorlog op aan Engelbosch te vergoeden omdat hij door deze uitgaven te moeten doen nu zelf in geldnood verkeert. De minister van justitie vindt dat de kerkelijke diensten in het kamp moeten kunnen doorgaan zonder te raken aan fatsoenlijke levensvoorwaarden voor de aalmoezenier. Maar de Liem, minister van oorlog verwerpt alle klachten omdat volgens hem Engelbosch beter is vergoed dan de andere slachtoffers van de brand. Fijntjes voegt hij eraan toe dat de directie van de openbare werken de gebouwen moet herstellen en dat als Engelbosch dat op eigen houtje heeft gedaan hij er ook de kosten moet van dragen. Er was trouwens voor het onderhouden van cultus en kerkdienaar door de staat voorzien!

Van Volxem laat het daar niet bij. Als Engelbosch de herstellingswerken aan de kerk en aan de barak zou aangevraagd hebben, zou men ze niet hebben kunnen weigeren uit te voeren, het is dus maar normaal hem nu te vergoeden, zelfs als er een administratieve fout is gebeurd. Wat de onkosten voor de cultus aangaat en de aanwezigheid van een kerkdienaar (koster), moet er opgemerkt worden dat een kampaalmoezenier andere uitgaven heeft te doen dan zijn collega's in de steden die beschikken over bijkomende inkomsten.¹⁰ De zaak moet herbekeken worden, temeer omdat Engelbosch alles heeft gestaafd met facturen. Maar de legeroverheid zag het zo niet. De facturen werden niet ontkend, ze konden alleen niet geverifieerd worden omdat verschillende van de door Engelbosch herstellde gebouwen ondertussen afgebroken waren. Er moest ook nog gezegd worden dat hij aan zijn barak werken had uitgevoerd waarvan ook de noodzaak niet bewezen was. Hij had een kelder gestoken en een gang tussen de keuken en de eetplaats gemaakt, een deel van het strooien dak vervangen door dakpannen en de meeste deuren en ramen vernieuwd. Hij had rolluiken geplaatst, de keuken en de slaapkamer van de knecht geplafonneerd en verschillende wijzigingen aangebracht. En wat de kerk aangaat, om te verhinderen dat het zou regenen op het altaar waren dak en vensters hersteld en het lokaal was met twee schoorbalken verstevigd.

De commandant van de genie wist niet te zeggen of de noodzakelijke materialen ontbraken in het magazijn toen Engelbosch ze nodig had. Ene sergeant Serame verklaarde dat hij gewerkt had aan verschillende kerklokalen en aan de barak. Aalmoezenier Engelbosch gebruikte achtereenvolgens verschillende lokalen als gelegenheidskerk. Hij wist ook te vertellen dat de aalmoezenier verschillende keren verplicht was geweest om werken, die door de militairen waren begonnen, zelf af te maken en dat hij nagels, verf en deugdelijker sloten zelf moest kopen. Serame bevestigde dat de gebouwen ten gerieve van Engelbosch op dezelfde manier werden onderhouden door zijn mannen als de andere kampgebouwen en dat hij de aalmoezenier dikwijls geholpen heeft met de verfraaiing van de kerken en de barak.

Ondertussen was Renard bevorderd tot majoor. Nadat hij de lijst van uitgevoerde werken in het kamp had doorgenomen, gaf hij toe dat vensters, sloten en andere materialen niet aan de aalmoezenier waren toegekend omdat ze moesten dienen voor niet toegelaten

¹⁰ Het zogenoemde 'casueel', inkomsten uit aangevraagde missen en andere bijkomende vergoedingen als begrafenisrechten...

werken, ofwel omdat de afmetingen ervan niet bekend waren in de staatsmagazijnen. Hij twijfelde niet aan de inzet van Engelbosch, maar hij vond hem wel zeer veeleisend. Hij oordeelde dat een aantal uitgevoerde werken nuttig waren en dat een ander deel alleen maar het comfort van de aalmoezenier moest dienen.

Veel gepalaver om uiteindelijk voor te stellen een vergoeding van 790,20 frank te geven aan Engelbosch, ook al had hij de meeste kosten gemaakt voor zijn eigen comfort, op voorwaarde dat dan elke verdere eis zou vervallen. Maar zo begreep Engelbosch het niet. Hij wou nu expliciet weten welke werken zagezegd waren uitgevoerd voor zijn comfort en zonder toelating.

Omdat hij voltijds in het kamp verbleef terwijl de officieren kwamen en gingen vond onze aalmoezenier het maar normaal dat hij gebruik kon maken van een woonst als die van de kampcommandant en van de dokters van het hospitaal. Omdat hij in het kamp geïsoleerd leefde, in tegenstelling tot de officieren die er altijd in groep waren, had hij zijn pastorij verhuisd. In 1836 had hij vier maanden te Beverlo gewoond omdat zijn bisschop het hem gevraagd had. De eerste december was hij teruggekeerd naar zijn woonst en wat later werd hem gevraagd zich definitief in het kamp te vestigen. Zijn vraag om zijn barak te vergroten en te herstellen was nooit ingewilligd. In 1837 had hij ze in dezelfde staat van 1836 teruggevonden. Alleen was het stro dat als plafond diende in zijn slaapkamer vervangen door oude planken. Omdat hij het wachten beu was moest hij een appartement betrekken bij de brouwer Willems. De minister betaalde het huurgeld en beval de barak te herstellen. Twee plaatsen werden behangen, zijn slaapkamer geplakt en er werd een schouw gemetst, maar er kwam geen fatsoenlijke keuken, er was geen kelder, geen berging, geen waterpomp. Er moest water gehaald worden achter het koninklijke paviljoen en een officier, die hem niet goed gezind was, verbood zijn knechten er te komen!

Engelbosch heeft in zes verschillende barakken zijn kerk geïnstalleerd. Bij elke verhuis moesten er verfraaiingwerken uitgevoerd worden om aan de kerkelijke diensten toch enige allure te geven in lokalen waar de wind de kaarsen uitblies en de hosties deed wegvliegen. Regenweer verhinderde hem te celebreren op het altaar, zodat hij dan een gewone tafel moest gebruiken.

De legeroverheid weigerde niet botweg iets aan de situatie te doen, maar schoof gewoon alles op de lange baan. Engelbosch was dus wel verplicht om iets te doen aan zijn lokalen. Hij weigerde terecht elke gedeeltelijke vergoeding.

Als minister van binnenlandse zaken kwam Nothomb nog tussen in de zaak in 1843 opdat Engelbosch zou betaald worden. Geen resultaat, maar de kerkfabriek van het kamp zou voortaan wel 850 frank per jaar krijgen. Eind 1843 vroeg Engelbosch nog eens naar zijn vergoeding en hij schreef in zijn brief dat onmiddellijk na zijn vertrek er een waterput was gestoken bij zijn gewezen barak. Van pesterij gesproken! Enkele dagen later meldde hij dat het ministerie van justitie hem schadeloos had gesteld voor de gemaakte onkosten voor de cultus. Hij eiste opnieuw betaling van zijn kosten voor de aanpassingen die hij had gedaan en hij somde de gebouwen op die achtereenvolgens dienst hadden moeten doen als kampkapel. De eerste, gebouwd in 1836 werd door de wind verwoest in 1838; de twee volgende kapellen waren gewone barakken geweest, de vierde een hospitaalzaal die afbrandde. De vijfde en zesde 'kapel' waren stallen en uiteindelijk kreeg hij een voorlopige kapel in afwachting van de afwerking van de kerk.

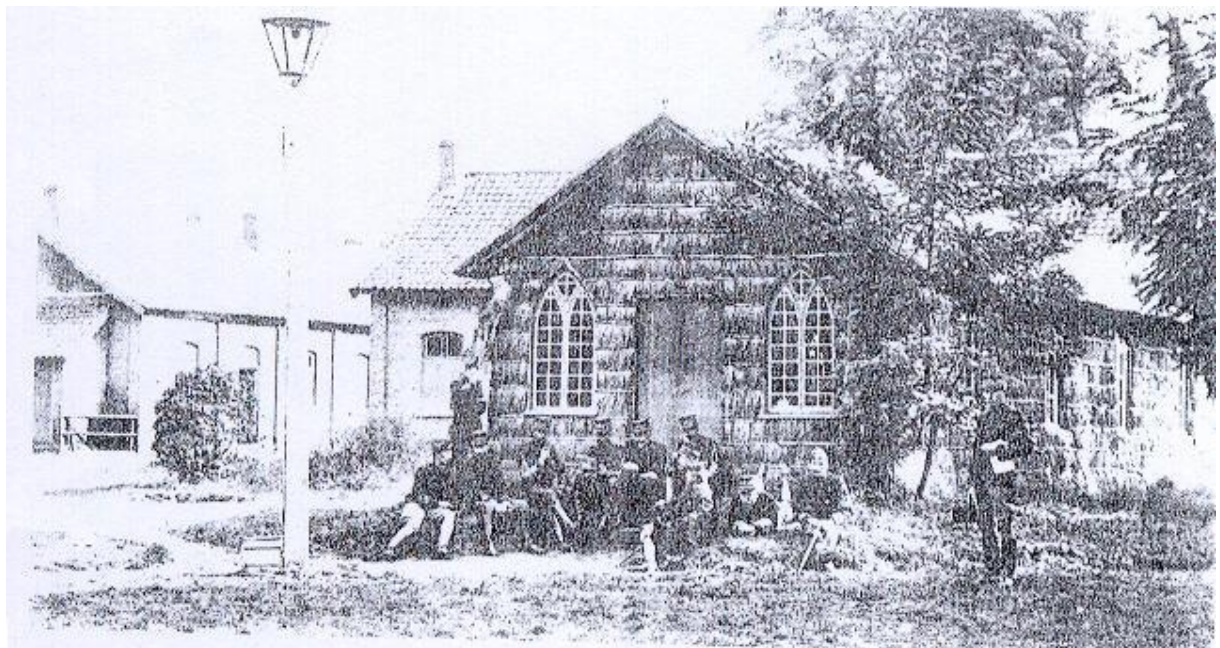
In 1845 wou het ministerie van oorlog eindelijk deze zaak sluiten en stelde 1.200 frank voor aan Engelbosch. Deze stelde 1.890 frank voor. Hij argumenteerde dat hij heel wat betaald had na de brand omdat de militaire overheid teveel moeilijkheden maakte, dat hij daarvoor zelfs 3.000 frank had moeten lenen, dat hem 6 frank was beloofd voor elke militaire begrafenis, maar dat hij nooit één frank had gezien. Als kampaalmoezenier heeft

Engelbosch inderdaad 200 begrafenissen gedaan, hij heeft huwelijken gesloten, gedoopt, regelmatig diensten gecelebreerd voor overleden militairen zonder enige vergoeding te vragen, zelfs geen representatiekosten! Hebzucht en gierigheid zijn niet besteed aan Jean-Baptiste Engelbosch! Moe van deze koude oorlogvoering aanvaardt hij dan maar de 1.200 frank.

Een tuchtcompagnie werd naar Beverlo gestuurd, zodat de aalmoezenier er nu nog de taak bijkreeg deze mannen terug op het goede pad te brengen door hen lessen moraal te geven. Deze bevolkingsaan groei bracht voor hem dus ook niets op aan *casueel*. De minister van oorlog maakte dan toch in 1850 een rapport op om de wedde van Engelbosch op 4.000 frank te brengen. Het rapport werd verworpen en wanneer in 1852 de kwestie terug werd opgerakeld merkte men op dat Engelbosch 3.600 frank kreeg per jaar plus 292 frank als vergoeding voor eten en dat hij een mooie woonst met grote tuin had. De onderpastoor had 1.800 frank per jaar. De aalmoezenier van Brussel kraag maar 3.150 frank en geen maaltijdvergoeding noch huisvesting.

Op 3 november 1855 is er een nieuwe poging vanuit het ministerie van justitie dat stelt dat Engelbosch, aalmoezenier van het kamp van Beverlo en pastoor van Leopoldsborg, een bezoldiging eist in overeenstemming met de laatste benoeming plus de betaling van de achterstellen sinds 1842, het jaar dat hij pastoor werd benoemd. Maar gezien het ministerie van oorlog hem een salaris betaalde en geen vergoeding, kwam deze redenering in botsing met de wet op de '*cumul*'.

Jean-Baptiste Engelbosch nam zijn in een verpleeginrichting te Leuven op 20 oktober 1858 en overleed er op 21 april 1859.

Een barak die waarschijnlijk als kerk gediend heeft voor Engelbosch (ca.1840)

Een algemeen zicht op het kamp van Beverlo (ca.1840)

Onze klokken

(Maurice Dodion)

Klokken en het luiden van de klokken

Klokken zijn gemaakt uit brons, een legering van koper en tin. Kerkklokken zijn dierbaar voor de gelovigen en ze staan ook symbool voor vrijheid. De zwaarste klok in de toren van de Hoegaardse kerk luidde niet alleen voor kerkelijke evenementen, maar was ook de 'stormklok' van de 'Vrijheid Hoegaarden'.

Begin 16de eeuw waren er minstens vier klokken en één angelusklokje 'de doelschelle', want de twee kosters stonden ervoor op de loonlijst.

Bij iedere storm of onweder, "ongehur weder", moesten de klokkeluiders in actie treden, dan moest de zware stormklok, "die storme" of "stormclocke" geluid worden. Die was heel wat zwaarder dan de huidige zwaarste klok, en ongetwijfeld moesten dan 3 of 4 man aan "t zeel trekken". Als 't werk volbracht was, gingen ze op kosten van de gemeente, in een of andere herberg hun dorst lessen.

Om het gevaar te vermijden dat de torens verder zouden instorten en de klokken te redden werden ze in 1605 uit de middentoren gehaald¹¹. **"...om meerder inconienten, ongeluck ende beschadicheit te scouden (schouwen, Schuwen, voorkomen) aen die kercke oft voir die torre te geschieden dan daer is geschiet, (heeft goed geoordeeld) behoirlijcke wercklieden die handen te doen steken int affdoen der groote storm (de stormklok), hanghende opt belfroidt tusschen den goeden ende den affgefallen torre....ende dat tot voordere ontlastinghe vanden vs. Belfroidt ende die andere torre diewelck is bevonden seer desolaet ende gesceurt te sijne...."**

Vervolgens gaf de meier aan de pastoor en aan het kapittel de raad ook de hun toebehorende klokken uit de toren weg te halen. Tenminste drie klokken werden dan in een voorlopige stelling op het kerkhof opgehangen.

¹¹ ARL, Schepengriffies arrond. Leuven, 4128

In 1628, niettegenstaande de toren nog altijd in puin lag, heeft de Gemeente haar stormklok laten hergieten. De klok werd waarschijnlijk nog verzwaard; alleszins had ze respectabele afmetingen: 1.60 m. doormeter en 1.20 m. hoogte. Zo'n klok moest over de 3000 kg. wegen. Het opschrift luidde: 'Ik heet Maria, wek de slapenden, verdrijf de bliksem, verzacht de zeden, loof de ware God, roep het volk, verzamel de priesters, beweene de doden, luister de plechtige feesten op. Ben gegoten in 't jaar 1363, hergoten en ...in 1628 onder de Heer Lambertus Depas, meier, Cornelius Lambeerts, schepen, Jan Chapelle, burgemeester, Ouwen, pastoor en kanunnik.'¹²

Onder het pastoorschap van H.Vandenputte zal in 1700 de gemeenschap van Hoegaarden de handen uit de mouwen steken om op eigen kosten, een nieuwe en stevige klokkentoren van 10 m. hoogte, op te richten.

In samenspraak met de gemeentelijke overheid nam pastoor Henri Sweerts in de maand april van 1759 de volgende beslissing betreffende het luiden van onze klokken bij begrafenissen. Een belangrijke begrafenis in de kerk werd voortaan met de grote klok geluid gevolgd door de twee volgende klokken. Voor een belangrijke begrafenis op het kerkhof zal voortaan de tweede klok luiden gevolgd door de twee volgende. Een minder belangrijke begrafenis zal verwittigd worden door het geluid van twee kleinere klokken. Voor een begrafenis der armen zal gratis de kleinste klok geluid worden.¹³

De klokken in de toren van de Sint-Gorgoniuskerk tot de tweede wereldoorlog

(Euphrasia) Maria, de 'dikke' of 'grote klok' (in 'si', 1.500 kg.),
Met de jaartallen 1363, 1628, 1775, 1810, 1833, 1836ⁱ *sub domino J.Sweerts, pastore, Patrinus H.T.Palliet, Euphrasia Viré*.

en de tekst '*Euphrasia Maria vocar, laudo Deum verum, plebem voco, dissipatum, defunctos ploro, pestem fugo (timeo)*'ⁱⁱ, *Festa decoro*.ⁱⁱⁱ

Onderaan een kruisbeeld aan de ene zijde, aan de andere kant een heilige met mijter en staf^{iv}.

'Fondue par A. en G. Gaulard (Goulard), père et fils en avril 1836'

Hoogte: buitenkant: 1.27m, binnenkant 1.10m en doorsnede: 1.36m

Dikte der spijs op 0.15 langs onder 0.10m^v

Ze dateerde van 1363 en was hersmolten geweest in 1628, 1775, 1833 en 1836.

Elke klok heeft een peter en een meter. Klokken worden immers gewijd, gedoopt om het zo te zeggen en als dusdanig ingeschreven in het doopregister van de parochie.

(Sanctus Michael^{vi}) of 'de zondagsklok' (in 'mi', 1.000 kg.)

Joannes Decoster, pastoor, peter Ludovicus Alexander Putzeys, burgemeester van Hoegaarden, meter zijn echtgenote Catharina Rosalia Dumont

Er staat een Romeinse soldaat op, St.-Gorgonius, en de klok is gegoten in 1869, zoals er op vermeld stond: '*Me fudit A.D.Vanaerschodt major, successor A.G.Vandengheyn, Lovanii 1869.*'

¹² Dit is de vertaling van de Latijnse tekst aangebracht op de klok

¹³ Parochieregisters Hoegaarden, Overlijdens, p.204, na nr.3426

Hoogte: buitenkant: 0.96m (1.07m)^{vii}, binnenkant 0.90m en doorsnede: 1.12m (1.20m)^{viii}

Dikte der spijs op 0.15 langs onder 0.09^{ix}

De familie Van Aerschodt te Leuven was gedurende 300 jaar hét geslacht van de klokkengieters. De gieterij in de Leopoldstraat werd tijdens de eerste wereldoorlog volledig verwoest en overgebracht naar de Diestsevest. In 1943 stierf Felix (1870-1943), de jongste zoon van Séverin (1819-85), die samen met zijn broer Andreas de gieterij hadden verder gezet na de dood van hun vader. De kleinzoon van de zus van Séverin is Jacques Sergeys. Hij is de zoon van klokkengieter Pierre Sergeys en Reine Barbe Van Aerschodt. Jacques heeft van 1970 tot 1980 de gieterij van zijn vader Frans overgenomen in de Vesaliusstraat. Sindsdien worden er in België geen klokken meer gegoten)

Odewinus Maria (Aduinus) (in 'fa#', 900 kg.)

Sub pastore Joanne Baptista Deelen et patrinis Henrico Michiels et conjuga ejus Maria Francisca Geedts facta anno MDIII refecta anno MDCCLIII per A.Vandengheyn, iterum refundita anno MDCCCLIII per Severinus Vanaerschodt et Felix Vanespen

Onderaan staan de jaartallen 1503, 1758, 1853

Bovenaan de 12 apostelen in half verheven beeldhouwwerk en de H.Pastoor met kazuivel, in de ene hand een palmtak en in de andere de schup waarmee men hem het hoofd heeft ingeslagen en de tekst 'Ste Aduina ora pro nobis' ('Propter justitiam latam ergo et martyr, ora pro nobis')

Hoogte buitenkant: 1.05m, binnenkant 0.86m en doorsnede: 1.13m

Dikte van de spijs op 0.15 langs onder 0.08m^x

Peter en meter van deze klok, gewijd op 11 juli 1853, waren Henri Michiels en dochter Julienne Michiels voor haar moeder Maria Francisca Geerdts Michiels Henri Pierre François (Tienen 22.02.1788-Hoegaarden 01.08.1862), eigenaar-landbouwer x Geerts Marie Françoise (Hoegaarden 04.12.1801)

Het gezin kreeg 5 dochters:

A Michiels Marie Françoise Euphrasie (Tienen 08.11.1826) x Hoegaarden 31.08.1853 met Alexander Nijs (Hoegaarden 03.09.1813), brouwer, z. van Servais (+ Hoegaarden 30.06.1859), eigenaar-landbouwer en Catherine Van Nerum (+ Hoegaarden 28.04.1843)^{xi}

Getuigen bij het huwelijk waren:

-Charles Em.Loriers, 55j., jeneverstoker-landbouwer, schoonbroer bruidegom

-Jean Julien Nijs, 37j., brouwer, volle neef van de bruidegom en kozijn 6de graad bruid

-Joseph Libert Dumont, 37j., brouwer-landbouwer, kozijn in 5de graad van beiden alle drie wonend te Hoegaarden

-Henri F.V.Michiels, 36j., procureur, wonend te Leuven^{xii}

B Michiels Julienne (Tienen 1830)

C Michiels Marie Jos. Antoinette (Hoegaarden 21.08.1833) x Hoegaarden 25.05.1859 Jean Charles Julien Maes (Tienen 15.03.1827), handelaar, zoon van Adrien (+Tienen 22.08.1847) en Steveniers Cath. Thérèse, eigenaarster

Getuigen bij dit huwelijk waren:

-Michiels Louis, 60j., vrederechter kanton Glabbeek, schoonbroer bruidegom

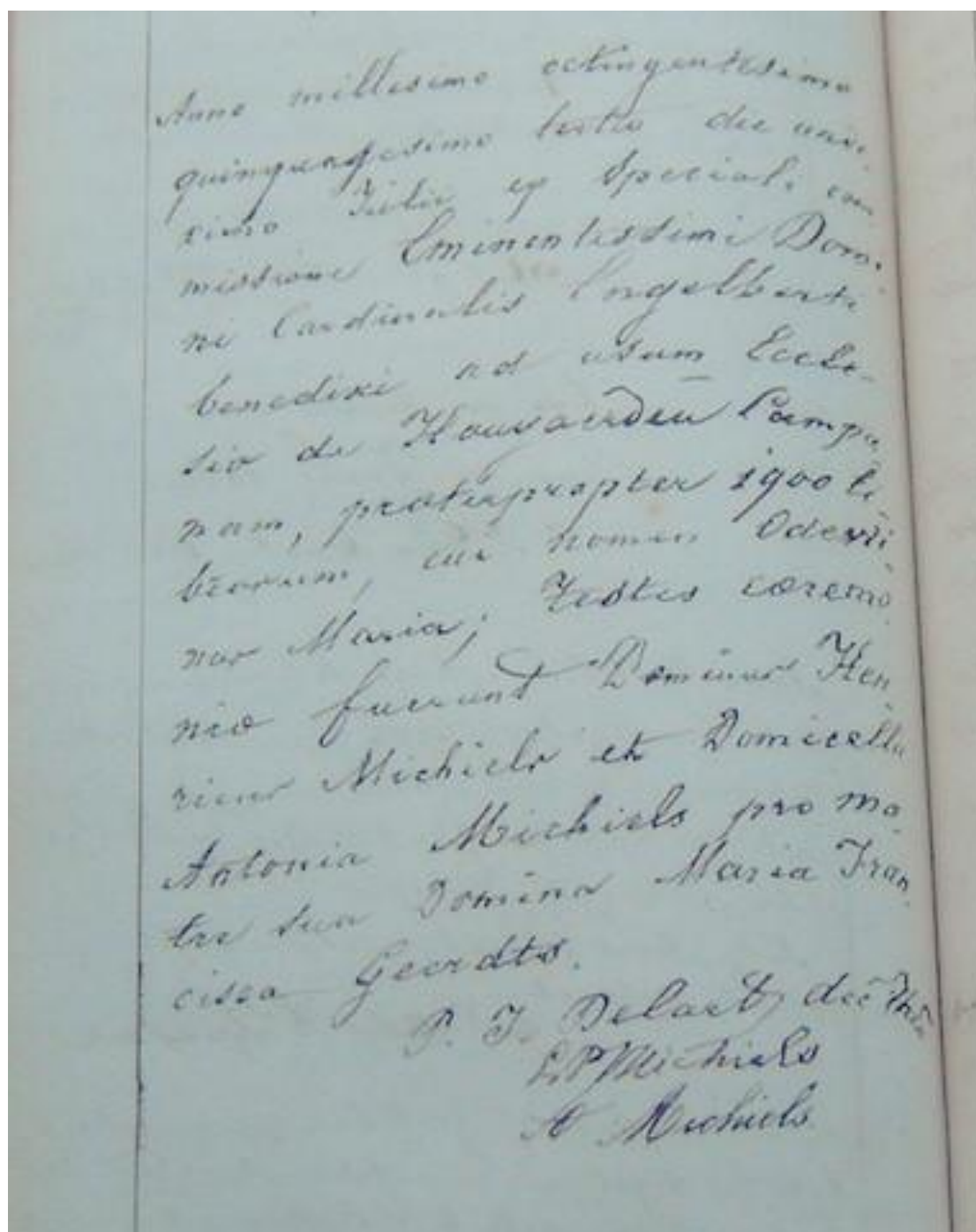
-Petit Auguste, 44j., gemeentesecretaris Tienen, volle neef van de bruidegom

-Michiels Henri F.V., 36j., procureur, volle neef van de bruid¹⁴

-Dumont Joseph Libert, 43j., brouwer, achterneef van de bruid

D Michiels Philomène Lambertine Charlotte Ghislène (Hoegaarden
01.01.1836)

E Michiels Henriette Françoise (Hoegaarden 1843-28.03.1856)

Henricus Josephus of 'de klein klok' (in 'la', 740 kg)

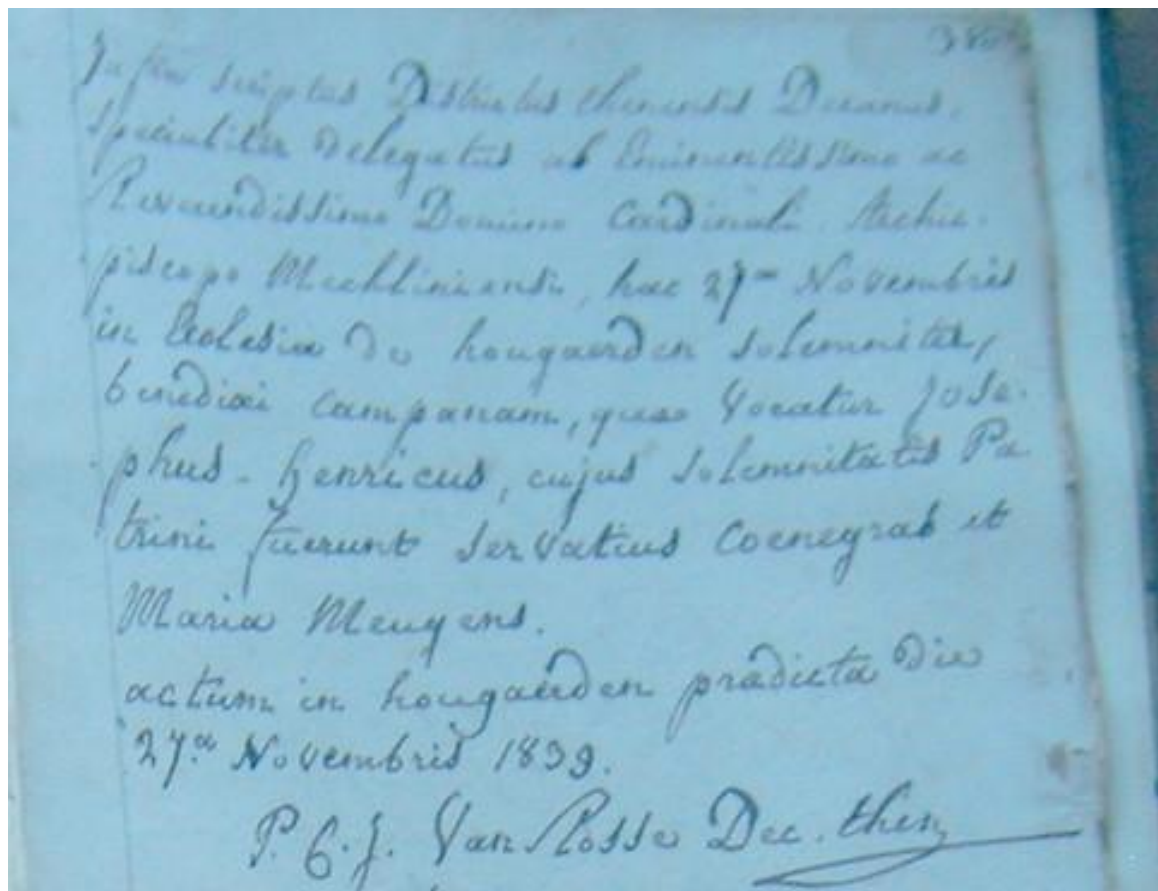
A.L.Vanaerschodt-Vanderghelyn me fudit Lovanii, Henricus Josephus vocat, facta sum anno 1303, refecta annis 1758 et 1833 et tandem 1839 sub pastore Domino J. Sweerts. Patrinus S.Coenegras, matrina ejus uxor M.Meugens

Beeld van St.-Jozef

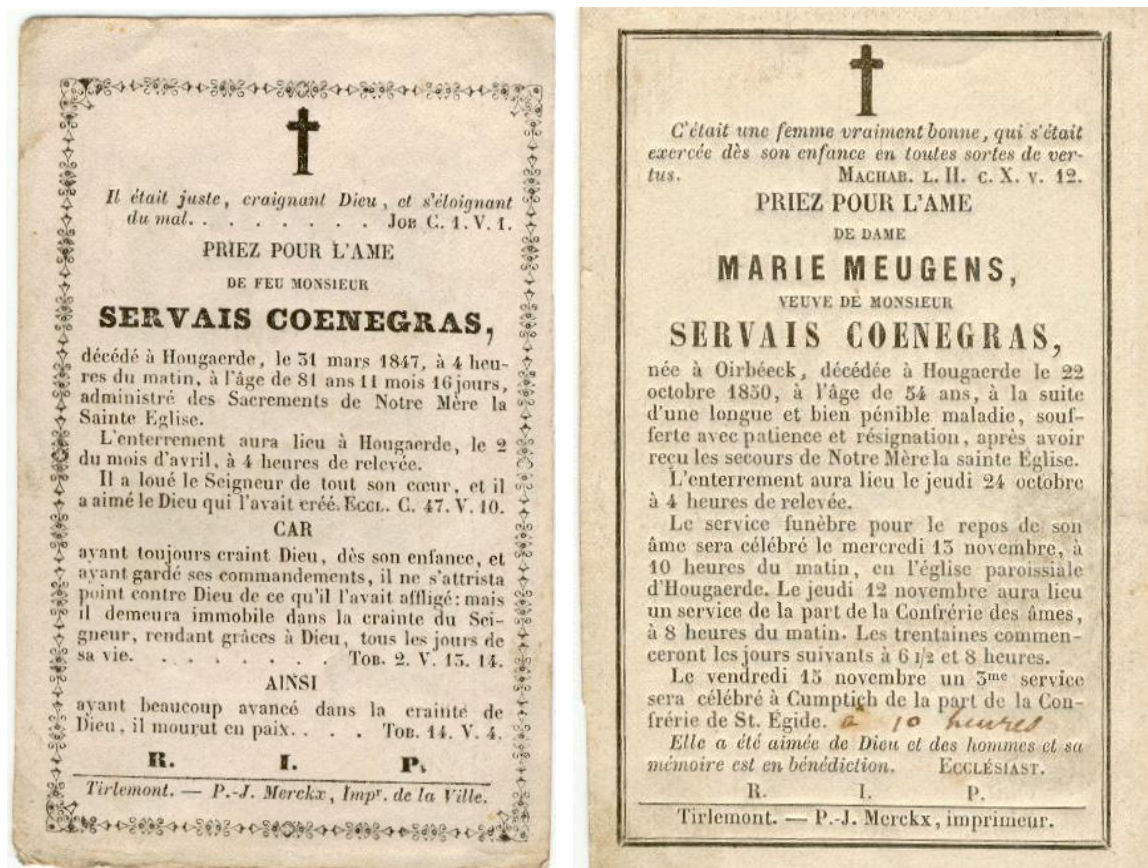
Bovenaan O.L.Vrouw met het kindje Jezus op de arm in halfverheven beeldhouwwerk

Hoogte buitenkant: 0.87m (0.95m), binnenkant 0.80m en doorsnede: 1.04m

Dikte van de spijs: 0.075m^{xiii}

De herdenkingsplechtigheid van de kerkwijding van de Sint-Gorgoniuskerk heeft plaats op zondag 13 september 2009 in het centrum van Hoegaarden

Verder waren er en zijn er **nog twee kleine klokken in de kapitteltoren 'klepklokjes'** genaamd en de oude Hoegaardiërs kennen ze nog omdat ze elke dag driemaal het 'angelus' luidden 's morgens, 's middags en 's avonds.

Naam onbekend (langs de epistelkant)

Naam onbekend in Hoegaarden gegoten op 08.12.1758 door Andreas Vanderghelyn

Hoogte buitenkant: 0.55m, binnenkant: 0.45m en doorsnede: 0.60m

Dikte van de spijs op 0.07 langs onder: 0.05m

Sint Michiel (langs de evangeliekant)

1610 en hergoten in 1907 door Felix Van Aerschodt (Leuven)

Als opschrift staat er 'My geluit sy God bequaen, Sinte Michiel is myn naem'

Hoogte buitenkant: 0.45m, binnenkant: 0.35m en doorsnede: 0.48m

Dikte van de spijs op 0.07 langs onder 0.05m

Opeising door de Duitse bezetter en wegvoering eind december 1943

Eind november 1943 liet de Oberfeld-Kommandantur in een schrijven, gedateerd op 12 oktober, aan de pastoor weten dat de bezettende macht zou overgaan tot de inbeslagname van de klokken van de kerk. Alle vier de grote klokken zouden weggenomen worden. De firma Van Campenhout uit Haren Noord was gelast met het weghalen. Eerst dacht pastoor Heuysdens nog dat de oorlog zou gedaan zijn vooraleer de klokken zouden weggenomen worden^{xiv}.

Helaas, op dinsdag 21 december 1943 in de namiddag kwam een ploeg werklui toe aan de kerk met hun getuig. Als de bliksem verspreidde het nieuws zich en toren en klokkenhuis werden door de parochianen bestormd. Mannen, vrouwen en kinderen, burgers en werklieden en boeren wilden de klokken nog eens zien en aan de touwen trekken om ze te luiden. Van 5u in de namiddag tot kwart voor tien 's avonds heeft men zonder ophouden de klokken doen weerklinken. Tranen werden overvloedig gestort en vele handen werden door het zeel opengereten! Dan moest de pastoor een einde maken aan het gelui om de kerk te kunnen afsluiten.

Woensdag vanaf 7 uur herbegon het gelui en een processie parochianen passeerde tot kwart voor tien in de voormiddag, toen de arbeiders begonnen met het afnemen van de klokken.

Donderdag 30 december vertrokken de klokken. De twee kleine klokjes in de kapitteltoren werden niet opgemerkt en bleven dus te Hoegaarden.

Omdat de parochie niet zeker was dat de Duitsers ze toch niet zouden komen halen werd er één uitgenomen en begraven. De tweede klok moest blijven hangen omdat ze niet zonder stukken uit het torentje kon gehaald worden.

Tot nu konden we niet achterhalen wie betrokken was bij het uithalen en verbergen van deze klok.

Een afgenomen klok, gemerkt met een uniek nummer (gedeeltelijk zichtbaar), waardoor een aantal niet gesmolten klokken probleemloos bij hun eigenaar konden terugkeren, maar niet die van Hoegaarden). Op 5 oktober 1946 meerde te Antwerpen een schip aan uit Hamburg met een groot aantal weggeroofde klokken, die dankzij het nummer aan de eigenaars konden terugbezorgd worden. De beiaarden waren niet opgeëist (zie in vorig nummer van Alpaidis over de oorlog te Tienen, waar de beiaard van Sint-Germanuskerk nodeloos uit de toren was gehaald om opeising te verhinderen).

De eerste afgenomen klok staat niet op de foto

en op de vrachtwagen richting Duitsland.

Nieuwe klokken na de oorlog

De Hoegaardse klokken waren na de oorlog niet bij de scheepslading teruggebrachte klokken die op 5 oktober 1945 aanmeerde te Antwerpen^{xv}.

De parochie wilde zo vlug mogelijk nieuwe klokken in haar toren. De twee kleine klepklokjes waren geen gelui voor 'n parochie als Hoegaarden. Wie ver van de kerk woonde hoorde niets meer. Er was geen feestelijk klokkengelui meer en ook geen droevig om afgestorvenen te betreuren, zelfs van het juiste uur was men beroofd omdat er geen slag meer was op de torenklok.

Men wilde absoluut terug een grote klok in 1947. Het moest een dankbaar aandenken worden van de parochianen aan de soldaten en burgers die gevallen waren in de oorlog.

Een geldinzameling werd georganiseerd. Bijdragen konden gestort worden op de postrekening van de pastoor of de kerkfabriek, omslagen met geld konden afgegeven worden aan de onderpastoors en achteraan in de kerk, onder de hoogzaal stond een offerblok '*voor nieuwe klokken*'.

Na een paar weken was er al zoveel geld bijgedragen dat er inplaats van één klok, meteen twee klokken werden besteld, zodat de 'zondagsklok' en de 'klein klok' zouden vervangen zijn. Op 18 maart 1947 werd de bestelling van de twee klokken geplaatst en de helft van de kostprijs betaald.

Bestek voor twee klokken

Firma Slegers-Causar

Tellin (Rochefort)

1150+675=1825 kg. à 70 Fr/kg=127.750 Fr.

Leveren van 2 klepels maakt samen 2.200 Fr.

Vervoer van Tellin naar Hoegaarden = 2.000 Fr.

Plaatsen in kerk (wijding) en dan toren = 9.200 Fr.

Totale kostprijs: 141.150 Fr.

De feestelijke inwijding, eerst voorzien voor de 7de september (met het oog op de grote kermis) ging uiteindelijk door op 28 september.

Op zaterdag 27 september om kwart na zes kwam de rode vrachtwagen aan te Altenaken aan de 'Grand-Pont'. Met de schoolkinderen als haag, samen met de '*pensionairs*' van het klooster, reed de wagen begeleid door de twee muziekmaatschappijen en een massa volk naar de kerk. Afladen en opstellen in de kerk gebeurde in het halve donker. De zondag na de misvieringen konden veel kleine en grote kinderen er niet aan weerstaan eens aan de klepels te trekken.

De plechtigheid van de wijding begon om 15u30 in een overvolle kerk. De wijding en het sermoen door Vicaris-Generaal Mgr Everaert werd gevolgd door een kort lof met Te Deum en het gelegenheidslied. Het genootschap der apostelen en de matigheidsbond, de twee muziekmaatschappijen, de bevlagde huizen, de parochianen die hun auto ter beschikking hadden gesteld van hen die er anders niet konden bij zijn, zij allen hadden er een groots feest van gemaakt.

De opschriften op de klokken:

H.Gorgonius (in 'mi', 1.150 kg.)

In mem (oriam) Militum Civiumque belli 1940-1945 causa defunctum Parochiani dono dedt Patr(inus): D.J.Lowet-Oury, Matr(ina): D.Maria Lories; Pastore: R.D.Heuysdens; Ste Gorgoni O(ra).P(ro).N(obis). Me fudit Slegers Causard Tellin anno 1947.^{xvi} Op de andere zijde van de klok staat de afbeelding van St.-Gorgonius.

O.L.Vrouw van Lourdes (in 'sol', 675 kg.)

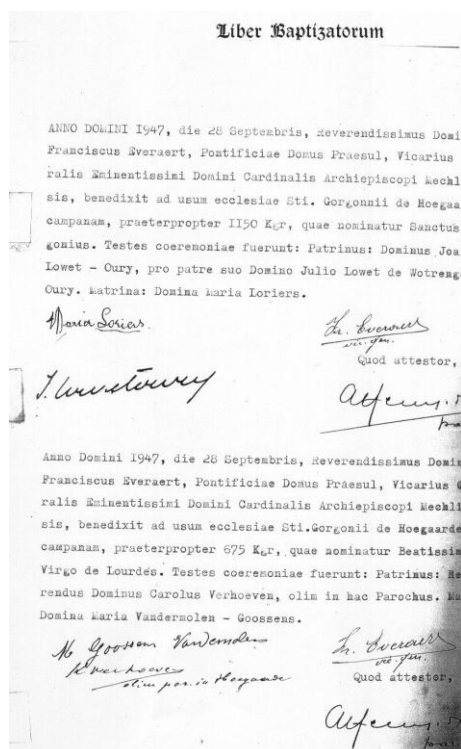
B(eatissi)ma Virgo de Lourdes ab omni nos hoste fac securos. Patr(inus) R(everendus) D(ominus) C(arolus).Verhoeven olim in hac parochus. Matr(ina) D(omina) Maria Vandermolen-Goossens; Pastore R(everendus) D(ominus) A(fred) Heuysdens; me fudit Slegers Causard Tellin anno 1947.^{xvii} Op de andere zijde van de klok staat O.L.V.van Lourdes.

Jean-Marie Lowet-Oury
Adm.-Gevolmachtigde 'Grand-Pont'
De twee peters van deze klokken

K. Verhoeven
van 1922 tot 1935 pastoor

Het bijgevoegde blad in het doopregister

Gelegenheidslied wijding klokken 1947

(melodie: Judas Machabeus-Händel)

Refrein

Juicht nu en jubelt,
Laat uw zangen klinken blij,
Heden galmt uit onze toren,
't Klokkenlied weer vrij!

Vreemde horden dierven slaan een
Heiligschennend' hand
Aan wat onze vaders lieten,
Als 'n heilig pand!

't Klonk beslist uit aller harten,
Neen, zo blijve 't niet!
Galmen moet uit onzen toren,
't Bronzen klokkenlied!

Arm en rijk gaf, God ter ere,
Schoon en vroom gebaar!
Helpen wilde edelmoedig,
Gans de kristenen schaar.

Zingen luid uw blijde tonen,
't Vredelied nu weer,
Op ons allen breng' uw stemme
Godes zegen neer!

In de tweede helft van 1951 was de kerk hersteld van de schade opgelopen door de oorlog. Het was nu de tijd om nog twee nieuwe klokken bij te hangen in de toren. Dan was alles weer compleet.

Op maandag 24 september waren de klokken naar de kerk gebracht en de rest van de week konden de parochianen ze komen bekijken. De zondag 30 september om 15u onder het lof werden ze gewijd (gedoopt) en gezalfd door nogmaals Mgr. Everaert.

Met speciaal daartoe gewijd water werd de klok aan binnen- en buitenkant gewassen door de bisschop en daarna gezalfd met 7 kruisen met de H.Olie voor de zieken en 4 kruisen met het H.Chrisma. De wijding werd besloten met de plechtige bewierroking en de zegen van de bisschop.

Ook het ophalen van deze klokken in de toren lokte heel wat kijklustigen. Voorlopig luidden ze nog niet alle vier omdat de twee nieuwe klokken eerst geëlectrificeerd werden.

Opschriften van de twee klokken

Salvator (1.575 kg.), opgedragen aan Christus, de goddelijke Zaligmaker

Draagt hetzelfde opschrift als de oude 'grote klok'

Peter: Michel Girouille, burgemeester en Sylvie Vandermolen-Pirard, meter.

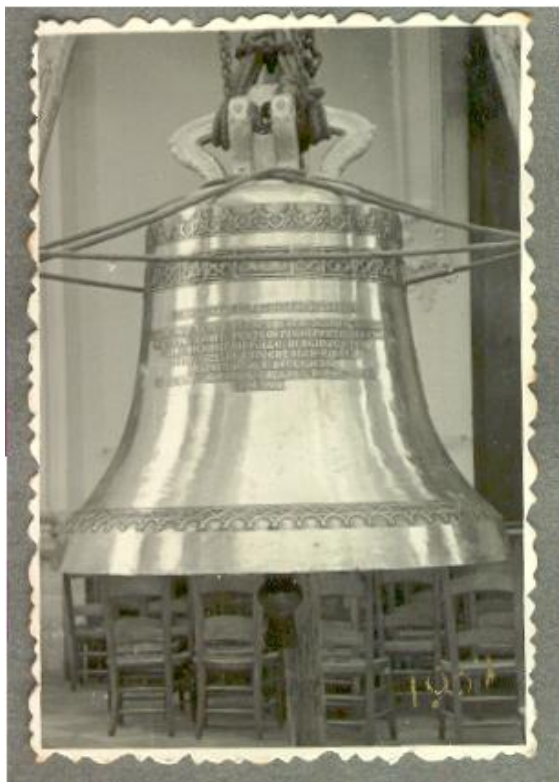
H.Odwinus (950 kg.), opgedragen aan de gesneuvelden van de eerste wereldoorlog

Prosper Stockmans, voorzitter van de kerkfabriek en Adrienne Mattheessens-Debroeck zijn peter en meter

De feestelijk versierde klokken, achteraan in de kerk, klaar om gedoopt te worden.

De doopvont staat achter de dubbele deur, doopkapel en trap naar de toren

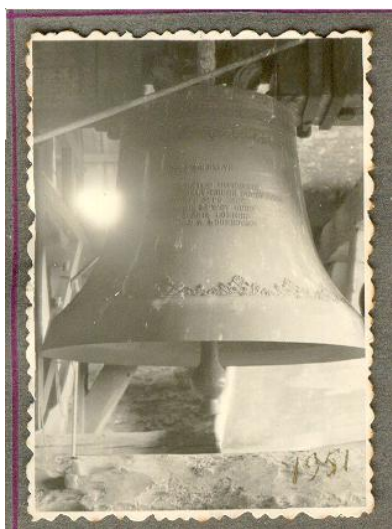

Het ophalen van de klokken in de toren (1951)

En hups de toren in

*Zo hangen de klokken op hun plaats in de toren
Het bijgevoegde blad in het doopregister*

Anno Domini 1951, die 30 Septembris, Reverendissimus Dominus Franciscus Everaert, Pontificiae Domus Praesul, Vicarius Generalis Eminentissimi Domini Cardinalis Archiepiscopi Mechliniensis, benedixit ad usum ecclesiae St. Gorgonii de Hoegaarden, campanam, praeterpropter 1575 Kgr, quae nominatur Jesus Christus Salvator. Testes coereemoniae fuerunt: Patrinus: Dominus Michael Girouille, Burgimagister. Matrina Domina Sylvia Vandermolén - Pirard. Pastore R.D.A.Heuysdens. Fudit G.Slegers Causard, Tellin.

W. Oscar Vandermolén

[Signature]

Quod attestor,
L. Everaert
[Signature]
F.

Anno Domini 1951, die 30 Septembris, Reverendissimus Dominus Franciscus Everaert, Pontificiae Domus Praesul, Vicarius Generalis Eminentissimi Domini Cardinalis Archiepiscopi Mechliniensis, benedixit ad usum ecclesiae Sti. Gorgonii de Hoegaarden, campanam praeterpropter 950 Kgr, quae nominatur Sanctus Oduinus, sacerdos et Martyr de Hoegaarden. Testes coereemoniae fuerunt: Patrinus: Dominus Prosperus Stockmans, hujus ecclesiae Fabricae Presidens. Matrina: Domina Adriana Matheessens Debroeck. Pastore: R.D.A.Heuysdens. Fudit: G.Slegers Causard, ex Tellin.

Adriana Matheessens Debroeck
P. Stockmans

Quod attestor,
L. Everaert
[Signature]
F.

Het ophalen van de klokken gebeurde niet altijd zo vlot (1805)

In de loop van de jaren 1805, 1806 en 1807 werd er druk gewerkt aan het herstel van de schade die aan de kerk en haar inboedel waren toegebracht als gevolg van de troebele periode van de Franse revolutie. Henri Van Nerum en Henri Norbert Nijs waren de fabriekmeesters, de beheerders van de bezittingen van de kerk. Zij hielden hun vergaderingen op de pastorie, regelden de werken en betaalden de ondernemers uit.

Wat er met de grote klok juist gebeurd was laten we in het midden, maar feit is dat ze op 31 oktober 1806 te Leuven werd opgehaald. Daarvoor waren een kar en twee paarden nodig en een lader. Dit kostte, drinkgeld voor voerman en paarden(?) en verteer door de 2 fabriekmeesters inbegrepen, de som van 4 gulden 6 stuivers en 2 oorden.

Op 3 november daaropvolgend werd een eerste som van 147 gulden betaald aan de klokkengieter Vandengheyn voor de klok die een gewicht had van 2.673 pond. Het saldo van 151 gulden en 11 stuivers werd voldaan op 6 januari 1807. Maar er was nog meer werk aan de winkel en nog meer onkosten te betalen vooraleer de klok veilig terug in de toren hing.

Op 22 november krijgt meester molenmaker Andreas Vanderlinden uit Tienen zijn loon voor vier dagen werk met twee werklieden om de klok op de toren te brengen; daarbij rekent hij apart 6 gulden voor de sleet van de koorden en het gereedschap. Die vier dagen hebben ze gelogeed bij vrouwe J.B. Van Spinagie, waarvoor de kerkmeesters haar 3 gulden 19 stuivers en 3 oorden schuldig waren voor kost, bier en slapen. Jozef Jacobs kreeg nog eens 2g.2st.2o. voor 4 dagen drank voor de 2 werklieden.

Voor de klok in de toren te halen werd daarbij nog beroep gedaan op meester timmerman Anthoen Catoels. Hij werkte 8 dagen mee en zijn werkmannen Bartholomeus Geenis en Francis Peeters respectievelijk 6,5 en 5 dagen. Ieder kreeg 13 st./dag en 5 pinten bier.

Op 26 november werd aan Francis Van Nerum de som van 8g.10st. toegekend voor een nieuwe 'berrie-karre'. Het is hij die de klokspijs naar Leuven heeft gevoerd en de klok heeft teruggehaald. Bij het optrekken in de toren was het zeel gebroken en de vallende klok brak zijn wagen. Het was dus redelijk dat de kerk instond voor die onkosten. Die som werd op 4 december betaald aan meester radmaker Jan Barbier voor die nieuwe kar.

Joseph Roveroy heeft drie dagen en half gewerkt aan het opwinden van de klok en het maken van de stellingen. Hij verdiende daarmee een loon én twee schellingen voor zijn bier én 5 stuivers verteer om tweemaal te Tienen zelen en gereedschap te gaan halen.

En ook Henri Gilis, kerkdienaar kreeg extra 10 stuivers omdat zijn zonen tweemaal naar Bevekom bij de deken waren geweest om de juiste datum voor de klokwijding te vernemen.

Tot besluit kunnen we er aan toevoegen dat er achteraan in de kerk een speciale offerblok was gezet '*tot herstel van de kerk*'

-
- ⁱ Kerkrekeningen: 10.06.1836 betaling van 1.000 Fr. aan de klokkengieter Gaulard
- ⁱⁱ AAM, Monografie parochie Hoegaarden: hierin wordt de klok gewoon 'Maria' genoemd, de naam in de doopakte, en staat er *timeo* ipv. *fugo*
- ⁱⁱⁱ 'ik noem Euphrasia Maria; ik loof de ware God, ik roep het volk bijeen, ik verdrijf de wind, ik beweën de doden, verjaag de pest en luister de feestelijkheden op'
- ^{iv} Voor de bouw van de nieuwe Sint Gorgoniuskerk was de patroonheilige de heilige bisschop Martinus; de figuur met mijter en staf, kentekens van een bisschop is dus meer dan waarschijnlijk de heilige Martinus, van wie de feestdag valt op de 11de november; er was trouwens een altaar in de oude kerk toegewijd aan Martinus, die de patroon was van de parochiekerk, terwijl de H.Gorgonius de patroon was van de kerk als collegiale kerk (van de kanunniken)
- ^v Gemerkt om weggevoerd te worden, eind 1943: België A.IV 568
- ^{vi} AAM, Monografie parochie Hoegaarden, hier noemt de auteur deze klok 'Heilige Michiel'
- ^{vii} AAM, Monografie parochie Hoegaarden
- ^{viii} Idem, ibidem
- ^{ix} Gemerkt om weggevoerd te worden: A.IV 569
- ^x Gemerkt om weggevoerd te worden: A.IV 570
- ^{xi} Dodion M., 't neerhembloet getrouwe, genealogie Van Nerum, dl.1, p.43
Bevolkingsregisters Hoegaarden, 1847, dl.1/192, woonden sectie A, huis 182
- ^{xii} Huwelijken Hoegaarden, 1853, nr.18
- ^{xiii} Gemerkt: Laudeglocke X. De klok van de parochie Berg (Kampenhout) werd op woensdag 29 december in de toren gehangen; ze ging terug naar Berg op 11.02.1946.
- ^{xiv} Tenenda, p.29
- ^{xv} Antwoord van kolonel Debeer op 16.10.1945: 'Nu dat al de klokken welke wij terug kunnen vorderen hebben in Duitschland, op kaai 33 te Antwerpen staan, hebben wij de nummers IV 569, IV 570 en IV 653 opgezocht, doch deze werden niet gevonden'
- ^{xvi} 'Ter gedachtenis der overleden soldaten en burgers, ten gevolge van de oorlog 1940-45, geschonken door de parochianen'
- ^{xvii} 'Onze Lieve Vrouw van Lourdes, bescherm ons tegen elke vijand. Peter E.H.K.Verhoeven, vroeger pastoor in deze parochie; meter Mevr.Maria Vandermolen-Goossens; onder het pastoorschap van E.H.A.Heuysdens. Slegers-Causard van Tellin heeft mij gegoten in het jaar 1947'

IN HOEGAARDEN

Zondag 7 juni 2009 van 9 tot 18 uur

Startpunt: toeristisch infopunt Houtmarkt Hoegaarden (Aan de kerk)

Een deelnemingsbrochure kost 4 euro (3 euro voor Davidsfonds leden)

Daarvoor krijg je twee deelnemersbadges voor volwassenen
en elk kind vergezeld van zijn ouders krijgt ook een badge.

Activiteiten op de wandelroute

1. HOEGAARDSE HEEMKRING.

Tentoonstelling Hoegaards patrimonium en bier 1ste verdieping van 't Kapittelhuis. Houtmarkt

2. DE TUINEN VAN HOEGAARDEN

Gratis wandelen Houtmarkt 1 (start- en eindpunt)

3. TENTOONSTELLING KERKEN IN MINIATUUR

Door Clement Peeters In de Sint-Gorgoniuskerk

4. TENTOONSTELLING BEELDEN IN POLYESTER door Bea Medaer

Op de binnenplaats van de Hoeve der Elfduizend Maagden Pastorijsstraat 47

5. TENTOONSTELLING BEELDENDE KUNST HOEGAARDS PATRIMONIUM

In de kunstgalerij de Cruysblokhoeve Tommestraat 1

6. DEMONSTRATIE KALLIGRAFIE

door Anneke Alderweireldt en Gin Van Nerom In de kunstgalerij de Cruysblokhoeve.

7. FOTOTENTOONSTELLING HOEGAARDS PATRIMONIUM

Door fotoclub "de Klup" In de gaanderij naast de St.-Rochuskerk in Mariadal

8. BEELDHOUWERKEN EN DEMONSTRATIE STEENKAPPEN door Guido Vanmol

Tentoonstelling in en demonstratie voor de St.-Katarinakerk te Hauthem

9. RESTAURATIE EN CONSERVATIE VAN SCHILDERIJEN

Door Restauratieforum uit Tienen. Demonstratie in de St.-Katarinakerk te Hauthem

10. TENTOONSTELLING BEELDENDE KUNST door Art-X Tienen

Schilderijen, aquarel, tekeningen, keramiek...In 't Kouterhof, zaal 1ste verdieping
Stoopkensstraat 24

Bij aankoop van het boek "Steengoed, 40 verrassende erfgoedwandelingen"
aan 12,95 i.p.v. 15,95 euro gratis deelnemersbrochure + 2 deelnemersbadges

Klaraerfgoedwandelingen (april-oktober 2009)

www.klara.be

www.davidsfonds.be

www.erfgoed-vlaanderen.be

Vergeet je lidgeld voor 2009 niet te betalen

Een jaarabonnement kost 12.5 euro, te storten op rekening 310-0370021-52

Hoegaarden geeft nog twee andere tijdschriften uit (elk 4x/jaar):

't Moutstockje, driemaandelijks blad van de Hoegaardse biergilde

Familieschoon, driemaandelijks tijdschrift van de Confrerie van de V Geslachten

Een abonnement op **de drie tijdschriften samen** kost **26 euro** te storten op dezelfde rekening:

310-0370021-52

Onze website www.heemkring-hoegaarden.be

Alle inlichtingen Etienne Grooten, Residentie Beatrijs, 169, 3300 Tienen,
016/81 72 35

of

e-mail

dodionm@hotmail.com

Bestuursleden Heemkundige Kring: Sweerts Georges (voorzitter), Grooten Etienne (secretaris), Kleynen Yvette, De Dobbeleer Elise, Nitelet Diane, Cipers Rik, Bouthé Irène, Saelmaekers Erik, Bart Hendrix, Van Nerum Arthur, Caroline Geens, Dodion Maurice

Uitgave Hoegaardse Heemkring 't Nieuwhuys
Hoegaarden 2009